

14.1.2025

Kaupunginmuseon lausunto Meritullinkatu 33 kiinteistön asemakaavamuutoksen ehdotuksesta

HEL 2018-002225 T 10 03 03

Asemakaavapalvelut on pyytännyt kaupunginmuseon lausuntoa Meritullinkatu 33 kiinteistön asemakaavan muutosehdotuksesta. Kaupunginmuseo on katselmoinut kohteessa ja neuvotellut viitesuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta, ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Rakennushistoria

Meritullinkatu 33 tontti sijoittuu Kruununhaan kaupunginosaan, Helsingin empire-asetakaavan kaupunkirakenteeseen. Korttelin rakentaminen alkoi varhain 1810-luvulla, mutta Meritullinkatu 33 tontti jäi pitkään rakentamattomaksi, tontin kallioisuudesta ja vaikeista maastomuodoista johtuen. Tontin ensimmäinen rakennusvaihe sijoittui vasta 1800-1900 -lukujen vaihteeseen, jolloin valtioneuvos Alexis Gripenberg rakennutti tontilleen kivialon.

Meritullinkatu 33 asuinrakennuksen suunnitteli vuosina 1899-1900 arkkitehti Bruno F. Granholm. Granholm tunnetaan rautatiehallinnon arkkitehtina. Meritullinkatu 33:n arkkitehtuuri ilmensi ajan historisoivaa romantiikkaa, julkisivuun liittyi linnamaisia yksityiskohtia torneineen ja erkkereineen barokkityylin yksityiskohdin. Rakennus nousee korkealta graniittisokkelilta ja kaupunkikuvassa kohde sijoittuu linnoitusmaisesti muuratun luonnonkivimuurin päälle, rintamuurista sisään vedettynä. Terrassin ylin taso on ollut istutettu puilla, ja vehmaita puuistutuksia on ollut jo varhain myös Meritullinkadun päätteellä, jotka ovat korostaneet kohteen kartanomaista luonnetta. Avoportaat Meritullinkadulta jyrkkää rinnettä alas Kristianinkadulle rakennettiin alun perin U-muotoisena portaana. Nykyinen porraskorkeus Kristianinkatua vasten olevine luonnonkivimuureineen on osa 1930-luvulla toteutettua rakennetta.

Rakennukseen sijoittui alkujaan neljä huoneistoa, joihin kaikkiin avautui oma sisäänkäynti katutasosta, mikä korosti asumisen itsenäistä luonnetta ja sosiaalista jakoa. Päähuoneiston porraskorkeus nousi Kristianinkadun puoleiselta terassilta, ja se on porrashuoneista edustavin. Sisäänkäyntiin liittyy vestibyyli ja väljä porraskorkeus puuportaineen, myös uuni on säilynyt tilassa. Tämä pääporraskorkeus on säilynyt ominaispiirteineen

14.1.2025

myöhempien restaurointien myötä kunnostettuna. Varhaisin laaja muutostvaihe kohteessa koettiin jo vuonna 1910, jolloin kiinteistön huoneistoja koa ensimmäisen kerran muutettiin. Pihan talousrakennus on ensimmäisestä rakennusvaiheesta.

Kiinteistön rakennuttajan Alexis Gripenbergin kuoleman jälkeen vuonna 1927 kohteen käyttöhistoria muuttui. Tontin uudeksi omistajaksi tuli Ruusu-Risti -järjestö, joka muutti ja laajensi Gripenbergin asuinlinnan koulurakennukseksi. Kulmakoulun nimen saaneen kohteen muutostyöt suunnittelivat arkkitehdit Jussi ja Toivo Paatela. Rakennukseen liitettiin kaksi korostuskerrosta, jolloin talon arkkitehtoninen identiteetti uudistui. Lisäkerrosten myötä arkkitehtuurin eloisa massoittelu rauhoittui, julkisivun muodostui pelkistetyksi koristeettomaksi 1920-luvun arkkitehtuurin klassisten ihanteiden mukaisesti. Julkisivun uusi roiskerappaus satoi olevan rakennuksen ja sen korotuskerrokset yhteen.

Rakennuksen tilajako muuttui koulun rakentamisen myötä merkittävä tavalla. Sisätiloihin avattiin luokkahuoneita sivukäytäväjärjestelmän mukaisesti, joihin liittyi uusi pääporras rakennuksen eteläpäädyssä. Ylimmän kerroksen uusia tiloja olivat juhlasali näyttämöineen sekä liikuntasali. Juhlasali suunniteltiin ruusuristiläis-vapaamuurariuden ihanteen mukaiseksi temppeleiksi, jonka arkkitehtuuri sai innoitusta muinaisen Egyptin menneisyydestä. Tilat ovat tämänkin jälkeen muuttuneet; mm. juhlasali uudelleenrakennettiin vuonna 1946 modernein betonipilarein ja kaariholvein.

Kulmakoulun koulukäyttö lakkasi vaiheittain peruskoulu-uudistuksen mukana, ja päättyi lopullisesti vuonna 1981. Rakennus myytiin tällöin Kansa-ryhmälle, jonka jälkeen se kävi läpi laajan peruskorjauksen toimitiloiksi. Rakennuksen luokkahuoneita jaettiin, ja tiloihin sijoittui nyt kokous- ja toimistohuoneita sekä tv-studio. Ylimpään kerrokseen, vanhan juhla- ja liikuntasalin tiloihin sijoittui näyttämö harjoitussaleineen. Vuonna 1990 kohde myytiin teatterialan järjestöjen kiinteistöyhtiölle Teatterikulmalle, jonka jäsenjärjestöt sijoittuivat rakennukseen. Ylimmän kerroksen näyttämötiloja kunnostettiin Teatteri Viruksen käyttöön, joka toimi talossa vuosina 2010-17.

Säilyneisyys

Meritullinkatu 33 rakennuksen päävaiheet ja kerrostumat ovat sen alkuperäinen kaupunkihuvila (Gripenbergin linna), koulumuutos (Kulmakoulu) ja toimitilavaihe (Teatterikulma).

Ensimmäisen rakennusvaiheen piirteet näkyvät rakennuksen liittymisessä ympäristöön, luonnonkivimuurien ja sokkelien rakenteessa. Kristianinkadun puoleisen siiven huoneistojen tilarakenne on säilynyt alkuperäisestä rakennusvaiheesta, samoin kuin Meritullinkadun julkisivun

14.1.2025

erkkeri. Arvokkaita ovat vanhimmat säilyneet porrashuoneet sisäänkäynteineen.

Kulmakoulun rakennusvaiheesta periytyy rakennuksen kaksi lisäkerrosta. Kohteen suojeltu julkisivurakenne periytyy tästä vaiheesta, myös ikkunarakenteet ovat pääosin tästä muutosvaiheesta. Ylimmän kerroksen tilat ovat säilyneet kokoontumistiloina, mutta niiden rakenteet ovat 1940-2000 –luvulta. Kouluvaiheesta on säilynyt myös 1920-luvulla rakennettu pääporras.

Teatterikulman toimitilakäytöstä on periytynyt rakennuksen nykyinen tilarakenne. 1980-luvulla rakennetut toimisto- ja toimitilat ovat sijoittuneet säilyneisiin huonetiloihin, koulukäytön luokahuoneet on puolestaan purettu ja jaettu kevyillä väliseinillä toimistohuoneiksi. Näiden muutosten rakennushistoriallinen arvo on vähäinen. Muutoksessa on kuitenkin ylläpidetty arvokkaimpien tilojen rakennetta; myös puurakenteinen pääporrashuone on tässä vaiheessa restauroitu.

Suojelutavoitteet

Asemakaavamuutoksessa tulee huomioida Meritullinkatu 33 kiinteistön kerrostuneet rakennushistorialliset arvot sekä kaupunkikuvallinen asema. Suojelun piiriin kuuluvat myös kohteen arvokkaat sisätilat, joiden ominaispiirteitä tulee ylläpitää muutoksessa. Kaupunkikuvan kannalta rakennuksen Meritullinkadun puoleinen julkisivu kestää ikkunamuutoksia ylimmässä kerroksessa, jonka ikkunajako nykyisellään kuvastaa koulukäytön tilajakoa. Graniittisokkelissa olevia kellarin ikkunoita voidaan maltillisesti avartaa, nykyisen kivirakenteen puitteissa. Kristianinkadun puoleinen julkisivu ikkunoineen on osa suojeltua julkisivua. Ullakkomuutos tulee toteuttaa ullakkorakentamisen alueellisen poikkeamispäätöksen mukaisin ehdoin. Tonttiin liittyvät luonnonkivimuurit tulee säilyttää.

Rakennuksen porrashuoneilla on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa, merkinä kohteen aikaisemmista rakennus- ja käyttövaiheista. Kohteen Kristianinkadun puoleinen kaupunkihuvilavaiheesta säilynyt pääporrashuone auloineen ja kiinteine rakenteineen on ainutlaatuinen, ja sen arvot tulee asemakaavan muutoksessa ottaa huomioon. Myös muilla säilyneillä sivuporrashuoneilla on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa. Kulmakoulusta periytyvä porrashuone tontin eteläosassa on merkki koulukäytöstä. Arvokkaita sisätiloja ovat säilynyt vanhin huonejako rakennuksen Kristianinkadun puoleisessa siivessä, sekä ylimmän kerroksen kouluvaiheen kokoontumistilat, joiden tilamuodon säilyttäminen viestii kohteen käyttöhistoriasta.

Tontin piharakennuksella on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa alkuperäisen rakennusvaiheen osana. Päärakennuksen pihajulkisivu

14.1.2025

kestää hallitulla tavalla avattuja parvekkeita, aukotuksen yhtenäisyyttä ylläpitäen. Meritullinkadun pääteen puisto ja kadun puuistutukset periytyvät 1970-luvun kaupunkiparannuksen vaiheesta. Istutuksilla on yhteys tontin varhaisimpaan rakennusvaiheeseen, jolloin toteutettiin puuistutuksia.

Rakennussuojelumerkinnot

Kadunvarsirakennus on asemakaavan muutosehdotuksessa varustettu rakennussuojelumerkinillä sr-1:

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kaupunkikuvallisesti erityisen arvokas suojeltava rakennus. Suojelu koskee rakennuksen alkuperäisiä tai niihin verrattavia rakenteita, rakennusosia ja arvokkaita sisätiloja. Rakennuksessa tehtävät korjaustyöt ja muutokset eivät saa heikentää sen arvoa tai hävittää sen ominaispiirteitä. Rakennusta ei saa purkaa.

Meritullinkadun puoleiselle julkisivulle ja sisäpihan julkisivulle saa tehdä uusia ikkuna-aukko kaupunkikuvaan ja rakennuksen ominaispiirteisiin soveltuvalla tavalla aukotuksen yhtenäisyyttä ylläpitäen.

Arvokkaita osia ja tiloja ovat erityisesti:

- Kristianinkadun puoleinen julkisivu
- Kristianinkadun puoleinen kaupunkihuvilavaiheen pääporrashuone auloineen ja kiinteine rakenteineen
- Muut sivuporrashuoneet
- Kouluvaiheen porrashuone tontin eteläosassa
- Kristianinkadun puoleisen siiven kaupunkihuvilavaiheen huonejako
- Kristianinkadun puoleisen siiven ylimmän kerroksen kouluvaiheen kaaritila

Piharakennus on varustettu asemakaavan muutosehdotuksessa rakennussuojelumerkinillä sr-2:

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas suojeltava rakennus. Suojelu koskee rakennuksen julkisivuja ja vesikattoa sekä sen julkisia sisätiloja. Rakennuksessa tehtävät korjaustyöt ja muutokset eivät saa heikentää sen arvoa tai hävittää ominaispiirteitä. Rakennusta ei saa purkaa.

Kaupunginmuseo pitää asemakaavaehdotuksen määräyksiä riittävinä ja kattavina kohteen kerrostuneen rakennus- ja kulttuurihistoriallisen

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

14.1.2025

arvon säilyttämiseksi ja harkituksi kehittämiseksi. Kaupunginmuseo huomauttaa samalla, ettei kaavaehdotuksen viitesuunnitelma tässä vaiheessa noudata asemakaavamääräysten sisältöä. Kaupunginmuseo puoltaa kaavaehdotusta.

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö